National parents' committee
for kindergartens

Ku xoogshee-gashada xanaan-ta caruurta

Sidee guriga iyo xannaanadu u wada shaqayn karaan?

Carruurta iyo xoogsheegashada

Ku xoogsheegashada xanaanada caruurta waxay u dhacdaa dhowr siyaabood, oo ay ka mid yihiin carruurta oo loo cagajugleeyo ama laga reebo ciyaarta marka ey dadka waaweyn oo aan la joogin. Marka carruurta loo xoogsheegto, waxay tabayaan bulsho wanaagsan, ciyaar iyowaxbarasho.

Warbixinta cilmi baarista ilmaha oo dhan, ku xoogsheegashada xannaanada carruurta (Lund, m.fl.2015), waxay muujineysaa in carruurta, shaqaalaha iyo waalidkaba ay rumeysan yihiin in xoogsheegasho ka jirto xanaanada.

Warbixinta cilmi baarista waxay ku qeexday xoog sheegashada sida soo socota:

"Cagajuglaynta carruurta ku jirta xanaanada waa ficillada ay sameeyaan dadka waaweyn iyo / ama carruurta kale ee xadgudub ku ah waaya-aragnimada carruurta ee lahaanshaha iyo ahaanshaha qof muhiim u ah bulshada."

Warbixinta ayaa xaqiijisay in ciyaarta iyo saaxibtinimadu ay yihiin waxyaabaha ugu muhiimsan ee carruurta xanaanada, wareysiyada carruurta laga qqaday waxay u muuqaataa in waaya-aragnimada carruurta ee saaxiibtinimada iyo ka mid noqoshada ciyaarta ay muhiim u tahay wanaaggooda xanaanada. Joogitaanka dadka waaweyn iyo ku lu waaweyn iyo ku

lug lahaanshahooda ciyaarta ayaa markaa gebi ahaanba lama huraan ah. Waa lagama maarmaan in waalidiinta iyo shaqaaluhu ay wada hadlaan oo ay wada shaqeeyaan si loo joojiyo xoogsheegashada iyo xadgudubka, waana in qorshe la sameeyaa.

FUB waxay ka welwelsan tahay in waaya-aragnimada qofka la xoogsheegtay iyo in waayaha carruurta iyo dareenkooda si dhab ah loo qaato. Shaqada ka dhanka ah xoog u sheegashadu waa inay noqotaa mid ku soo noqnoqota nolol maalmeedka xanaanada.

Xannaanadu waxay aasaas u tahay dugsiga dambe iyo nolosha xirfadeed. Sidaa darteed kahortaga xoogs-heegashada waa inay noqotaa goor hore si ay caruurtu u yeeshaan dabeecad wanaagsan iyo qaab dhexgalka halkan iyo hadda iyo sii nolosha.

FUB waa xisbi ka mid ah Iskaashiga La Dagaalanka Xoog u sheegashada...

... kaas oo wax ku biirin doona in la xoojiyo hogaamiyaasha, xanaanada caruurta iyo in la faafiyo karti iyo aqoon.

Sidee u egtahay xoogsheegashada udhaxeysa caruurta yar yar?

Tirooyinka ka soo baxa cilmi baarista qaranka iyo kuwa caalamiga ah way kala duwan yihiin, laakiin inta badan natiijooyinka ayaa muujinaya inta udhaxeysa. Boqolkiiba 6 iyo 12 carruurta xanaanada dhigata waa la xoog sheegtaa, Astaamaha xoogsheegashada maxay noqa kartaa:

- **Ka reebida ciyaarta iyo waxqabadyada jees jeesta**
- **Iyadoo. Lagu qoslay, ayaa loogu yeeray waxyaabo waxyeelo leh**
- **Hantida oo la burburiyo lana qariyo**
- **Garaacid, riixid, iyo lugeyn**

”In carruurta loola dhaqmo si ixtiraam leh macnaheedu waxa weeye in si dhab ah loo dhagaysto adduunkooda waaya-aragnimadooda iyadoo la dhagaysto, la fahmo, la xaqiijiyo loona gudbiyo aqoonta ay carruurtu ka gudbinayaan aragtidooda.” (Lund, m.fl.2015),

Maxay xanaanada iyo waalidku sameyn karaan?

Xoog u sheegashadu badanaa waxay ka dhacdaa meel ka baxsan meelaha ay dadka waaweyn gaaraan waana adkaan kartaa in la ogaado. Sidaas darteed waa lagama maarmaan in dadka waaweyn ay dhow yihiin oo ay fiirsadaan wadajirka iyo ciyaarta carruurta, si ay u ogaadaan waxa socda. Dadka waaweyn waa inay “xirtaan muraayada-ha xoogsheegashada” oo ay qaadaan mas’uuliyadda markay xadgudu-byada iyo ka-reebitaanku dhacaan.

Marka xoog sheegashada la ogaado, dadka waaweyni waa inay cadeeyaan, si naxariis leh u sheegaan in cagajuglaynta aan la aqbalin oo ay tallaabo qaadaan. Ilmaha u nugul xoogsheegashada, waa muhiim in la helo taageero iyo caawinaad halkaas ka dibna.

Dadka waaweyni sidoo kale waxay ku xumeyn karaan carruurta hadal iyo ficilba. Adoo ku dhejinaya calaamadaha carruurta sida “oohin” ama adoo siinaya carruurta qaar ahmiyad badan, shaqaalaha iyo waalidiintu waxay gacan ka geysan karaan in la cunsuriyeeyo oo la takooro carruurta. Shaqaalaha xannaanadu waa inay lahaadaan aragti guud oo qeexan oo ku saabsan carruurta, sidaa darteed qiyamka aasaasiga ah sida ixtiraam iyo daryeel wanaagsan ayaa tilmaamaya la xiriirka carruurta. Dadka waaweyn ee ku hareeraysan carruurta waa inay sidoo kale yeeshaan xiriir miyir-qab leh oo ka tarjumaya naftooda iyaga oo ah kudayasho, iyo inay yeeshaan dabeecad la caddeeyay kulammada ay la leeyihiin carruurta kale, asxaabta iyo waalidiinta.

Carruurta laftoodu waxay gacan ka geysan karaan abuurista jawi wanaagsan kooxda carruurta. Markay ku lug yeeshaan shaqada abuuritaanka bulsho wanaagsan, carruurta iyo dadka waaweyn waxay ka wada hadli karaan wax ku saabsan sida qof kasta oo ka tirsan xannaanadu uu u noqon karo midba midka kale. Kaqeybgalka caruurta waxaa lagu qeexay sharciga xanaanada caruurta § 3. Xaquuqda caruurta ee kaqeybgalka: “Aragtida canugga waa in lasiiyaa miisaan waafaqsan da’da iyo bislaanshaha.”

”La dhaqanka carruurta kale, carruurtu waxay helaan fursad ay ku muujiyaan oo ay ku dareemaan in adduun-kooda waayo-aragnimadooda ay khuseyso, iyo sababta oo ah in lala wadaagi karo dadka kale ee hareeraheeda ah, waxay sidoo kale abuurtaa bulsho iyo isku xirnaan.” (Bae, 2005)

Dei vaksne må:

- **vere saman med barna slik at mobbing kan fangast opp**
- **vere nær nok til å sjå og høyre**
- **vere aktive, varme og engasjerte**
- **bry seg**

Xannaanada, shaqaaluhu waxay ku sameyn karaan wareysiyo cunug, si ay wax uga ogaadaan wanaagga iyo isdhexgalka kooxda carruurta.Dadaal nidaamsan waa in lagu sameeyaa si kor loogu qaado ixtiraamka iyo dulqaadka u dhexeeya carruurta xanaanada. Shaqa-da dhiirrigelinta ee xannaanada carruurta ayaa wax weyn ka tari doonta ka hortagga xoogsheegashada iyo xadgudubyada u dhexeeya carruurta, labadaba xilliga xannaanada carruurta iyo hadhowba nolosha carruurta. Saaxiibtinimada ka dhexeysa carruurta sidoo kale waa shuruud muhiim u ah ka hortagga xoogsheegashada. Waalidiinta iyo shaqaaluhu waxay leeyihiin hawl aad u muhiim ah oo ku saabsan fududaynta iyo kor u qaadida saaxiibtinimada carruurta.

Wada shaqeynta guriga iyo xanaanada

Aad ayey muhiim u tahay in waalidku ka qayb qaato shaqada kahortagga, ogaanshaha iyo joojinta xoogsheegashada ee xanaanada. Waalidiintu sidoo kale waa inay u soo sheegaan dugsiga barbaarinta haddii ay ku ogaadaan xoogsheegashada carruurta dhexdeeda. Waa lagama maarmaan in waalidiinta iyo shaqaaluhu ay wada hadlaan oo ay wada shaqeeyaan si loo joojiyo xoogsheegashada iyo xadgudubka, waana in qorshe la sameeyaa. Sida laga hortagi karaa, loo ogaan karaa lana joojin karaa.

Marka lagu daro la socoshada cunugga wanaagiisa iyo ladnaantiisa, waa muhiimad weyn markay waalidku daryeelaan carruurta dadka kale oo ay ku daraan nolol maalmeedkooda.

Tan waxaa lagu samayn karaa iyadoo lagu salaamo carruurta kale ee xannaanada, wadahadal lala yeesho laguna martiqaado carruurta dadka kale guryahooda. Waalidiintu sidoo kale waxay gacan ka geysan karaan horumarinta jawiga wanaagsan ee xanaanada carruurta iyagoo si wanaagsan uga hadlaya xannaanada carruurta, shaqaalaha iyo carruurta kale iyo qoysaskooda dhexdooda ah.

National parents' committee
for kindergartens

Ku xoogsheegashada xanaanta caruurta

Guddiga waalidiinta ee xanaanooyinka
© 2021
foreldreutvalgene.no
post@fubhg.no
lambarka taleefanka: 477 99 200